

**BARN,
IKKE BRUD**

24. OKTOBER 2021

PLAN
INTERNATIONAL

TV-AKSJONEN **NRK**

LÆRERGUIDE

INNHOOLD

Tema: Barneekteskap

Varighet: Avhenger av antall oppgaver

Trinn: VGS

Relevante fag: sosialkunnskap, historie og filosofi, samfunnsgeografi, sosiologi og sosialantropologi, politikk og menneskerettigheter, samfunnsøkonomi, religion og etikk, samfunnskunnskap, geografi.

Utstyr: Spesifisert til hver enkelt oppgave nedenfor.

Læringsmål: Elevene skal kunne forklare hva barneekteskap er, gi eksempler på og drøfte årsaker til og konsekvensene av barneekteskap, samt gi eksempler på mulige løsninger for å forhindre barneekteskap.

land, men er ofte en konsekvens av fattigdom, at jenter ikke tillegges lik verdi som gutter, tradisjoner og kulturelle normer, og svakt lovverk som ikke beskytter jenter. Barneekteskap handler ikke om at foreldre ikke vil barna sine vel. Det handler ofte om noe så grunnleggende som å overleve. For gifter de bort datteren sin, har de én munn mindre å mette og hun er forventet å bli tatt vare på.

Konsekvensene av barneekteskap er ofte brutale for jenta som blir giftet bort. De mister muligheten til å gå på skole, og risikoen for at de utsettes for vold og overgrep øker. Jenter som gifter seg før de er 15 år har 50 prosent større risiko for å bli utsatt for fysisk eller seksuell vold fra partner. Graviditet følger ofte ekteskapet, og den unge jentas kropp er som oftest ikke klar for dette. Graviditet og fødselskomplikasjoner er blant de vanligste årsakene til dødsfall blant jenter i alderen 15-19 år i lav- og mellominntektsland. Når en mor er under 20 år, er det 50 prosent høyere sannsynlighet for at barnet blir dødfødt eller dør i løpet av en uke. 90 prosent av tenåringsgraviditeter i utviklingsland skjer innenfor ekteskap. Etter giftermålet blir jenta ofte også tvunget til å flytte vekk fra familien sin. Den nye hverdagen, med ansvar for husholdet, morsrollen og mangelen på frihet til å leve som de gjorde før, påvirker jenters mentale og fysiske helse, og depresjon og selvmordstanker er vanlig. Jenter som giftes bort som barn mister retten til å bestemme over eget liv og kropp.

Barneekteskap er i dag en av de største hindringene for skolegang, frihet og likestilling for jenter – og for utvikling i fattige land. Barneekteskap bremser utvikling og opprettholder fattigdom. I konflikt og kriser, som koronapandemien, øker forekomsten av barneekteskap og generelle brudd på jenters rettigheter fordi familiers økonomi ofte blir usikker og jenter må slutte på skolen. De vanlige beskyttelsesmekanismene (skole og barnevern) svekkes også i krisesituasjoner. Som en ringvirkning av koronapandemien, anslås det at 10 millioner flere jenter enn først antatt blir giftet bort innen 2030. Kampen mot barneekteskap er derfor viktigere enn noen gang.

Får jenter muligheten til å gå på skole, bestemme over sin egen kropp og bli lyttet til i samfunnet, vil det føre til mindre fattigdom, mindre vold og mer rettferdighet.

INTRODUKSJON

Hvert tredje sekund blir en jente giftet bort et sted i verden. Det tilsvarer 12 millioner jenter i året. Konsekvensene av barneekteskap er store – ikke bare for jentene som giftes bort, men for barna deres og samfunnet de lever i. Jentene hindres i å nå sine drømmer og mål, og frarøves muligheten til å skape en god framtid.

Barneekteskap – definert som et giftermål der en eller begge parter er under 18 år – er et grovt brudd på barns rettigheter. Det er et globalt problem som går på tvers av land, kulturer, religioner og etnisk tilhørighet. Barneekteskap rammer flest jenter i Sør-Asia og i Afrika sør for Sahara, men det finnes barnebruder i alle regioner i verden. Gutter giftes også bort når de er barn, men det er et menneskerettighetsbrudd som helt klart rammer jenter i større grad, og det har ofte mer alvorlige og vidtrekkende konsekvenser for jentene.

Årsakene til barneekteskap varierer fra land til

Vi har samlet ti ulike oppgaver som kan brukes for å gi økt kunnskap om og stimulere til refleksjon rundt temaet barneekteskap. Oppgavene varierer i lengde og vanskelighetsgrad, slik at man kan plukke ut de som passer best for sin klasse og den tiden som er satt av til teamet.

OBS! Dette temaet kan være sensitivt, da det kan være elever i en klasse som selv er eller har vært i et barneekteskap, eller har familie eller venner med egne erfaringer eller sterke meninger om tematikken. Tatt i betraktning potensielle reaksjoner eller utfall i diskusjoner, bør læreren alltid oppsummere diskusjonene og konkludere i plenum. Det bør også åpnes for at elever som

ønsker det kan få snakke med lærer, helsesøster eller andre voksenpersoner de stoler på i skolen, dersom det skulle være behov for det etter timen. Opplys gjerne om Røde Kors-telefonen for barn og unge (800 333 21) eller Røde Kors-telefonen om tvangsekteskap og kjønnslemlestelse (815 55 201). Røde Kors har også en nettside som heter Kors på halsen der man kan sende inn meldinger eller spørsmål. Ellers henviser vi til skolens egne rutiner for håndtering av mobbing og uønsket atferd.

SÆRSKILT RELEVANTE KOMPETANSEMÅL

Sosialkunnskap:

- Gjøre rede for ulike former for vold og trakassering og drøfte konsekvenser av vold og trakassering på individ- og samfunnsnivå.

Historie og filosofi:

- Vurdere hvordan vanetenkning, maktstrukturer og andre hindre har stått, og står, i veien for utviklingen av demokrati og menneskerettigheter.
- Utforske etisk og eksistensiell tenkning om autonomi, frihet, ansvar og det gode liv, og reflektere over hvordan mennesker forholder seg til og blir preget av disse verdiene.
- Gjøre rede for og drøfte temaer fra nyere tid som illustrerer etiske og eksistensielle spørsmål.

Samfunnsgeografi

- Reflektere over hvordan lokale og globale forskjeller i levekår oppstår, og bruke utviklingsteorier til å drøfte ulike handlingsalternativer for utvikling av samfunn.

Sosiologi og sosialantropologi:

- Drøfte sammenhenger mellom sosiale prosesser og sosial ulikhet på individ- og samfunnsnivå, og muligheter for å skape bærekraftige samfunn.

Politikk og menneskerettigheter

- Utforske, analysere og drøfte dagsaktuelle problemstillinger knyttet til bærekraft og fordeling.

Samfunnsøkonomi:

- Utforske årsaker til økonomisk ulikhet og drøfte tiltak mot økonomisk ulikhet og fattigdomsproblemer i verden.

Religion og etikk:

- Føre dialog med andre om aktuelle etiske spørsmål.

Samfunnskunnskap:

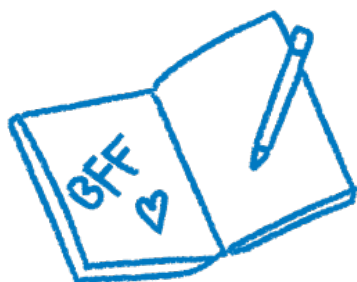
- Utforske og presentere dagsaktuelle tema eller debatter ved å bruke samfunnsfaglege metodar, kjelder og digitale ressursar, og argumentere for sine egne og andre sine meiningar og verdiar.
- Gi døme på brot på menneskerettane nasjonalt eller globalt.

Geografi:

- Gjere greie for årsaker til demografiske endringar og drøfte ulike levekår i forskjellige delar av verda.

	OPPGAVE	BESKRIVELSE	UTSTYR	TID
Introduksjon	Presentasjon	Bruk den ferdige presentasjonen og manuset til å introdusere klassen for tematikken barneekteskap. Presentasjon: https://blimed.no/media/1314/temapresentasjon-2021_blimed.pdf Manus: https://blimed.no/media/1313/manus-temapresentasjon-tv-aksjonen-2021_blimed.pdf	Projektor	10 min
Introduksjon	4 hjørner	Heng opp en lapp i hvert av de fire hjørnene i klasserommet. Et hjørne markert med «ja», et med «nei», et med «kanskje» og et med «vet ikke». Elevene skal ta stilling til påstander som læreren leser opp ved å stille seg i et av de fire hjørnene. For hver påstand bør minst én elev fra hvert hjørne begrunne hvorfor de har valgt det bestemte hjørnet. Læreren bør utfordre elevene til å tenke på aspekter og nyanser de kanskje ikke har tenkt på før. Se vedlegg 1 for ekstra bakgrunnsinformasjon som kan brukes i diskusjonen. OBS: Elevene har lov til å skifte mening underveis i diskusjonen og gå til et annet hjørne. Påstandene kan være: <ul style="list-style-type: none"> • Barneekteskap er greit der det er lang tradisjon for det. • Det er foreldrenes ansvar når et barn blir giftet bort. • Jenter som vil gifte seg må få lov til det – uansett alder. • Fattigdom er årsaken til barneekteskap. • Konsekvensen av barneekteskap er størst for den enkelte jenta. 	Ett ark til hvert hjørne, påstander	10-15 min

	OPPGAVE	BESKRIVELSE	UTSTYR	TID
Årsak	Les og reflekter	<p>Start aktiviteten med idémyldring i plenum. Be elevene komme med forslag til ulike årsaker til at foreldre ønsker eller tillater at barn gifter seg før de har fylt 18 år. Eksempler på årsaker kan være: økonomi (det er for kostbart å ha barnet boende hjemme, de får en kortsiktig inntekt gjennom brudepris, medgift er lavere dess yngre jenta er), tradisjon, for liten plass i husholdningen, familien/jentas ære, troen på at barnet får det bedre, strategisk partnervalg (sikre «allianser») eller at barnet har lyst selv.</p> <p>Les historien om Tadala: https://blimed.no/aktuelt/tadala-var-bare-15-aar-da-hun-ble-mamma-til-en-liten-gutt/</p> <p>Svar på spørsmålene:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hva var hovedårsaken til at foreldrene ville at Tadala skulle gifte seg? • Hvilke andre årsaker kunne også ligge til grunn? • Hvorfor tror dere barneekteskap er så utbredt i Malawi selv om det er 18 års aldersgrense for å gifte seg? 	Individuelle PCer	10 min

	OPPGAVE	BESKRIVELSE	UTSTYR	TID
Årsak	Verdibørsen	<p>Diskuter rundt noen av problemstillingene knyttet til verdier, etikk og barneekteskap. Målet her er å forstå dilemmaene mange familier står overfor når det velger å gifte bort et av barna sine.</p> <p>Eksempelvis:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hvilke argumenter, både for og imot barneekteskap, tror dere en familie som ikke har nok mat til alle barna, vurderer før de tar en beslutning om å eventuelt gifte bort et av barna sine? Skriv opp tenkte argumenter både for og imot. Knytt gjerne argumentene til etiske teorier (dydsetikk, konsekvensetikk, pliktetikk og sinnelagsetikk). • Normer og verdier i tradisjon, kultur eller religion samsvarer ikke alltid med verdigrunnet i menneskerettighetene. Gi noen konkrete eksempler på dette (Eksempelvis barneekteskap og andre skadelige skikker som kjønnslemlestelse, LHBTIQ+ og likestillingsspørsmål, demokratiske prinsipper etc.). Hvilke dilemmaer kan oppstå? Hvordan kan man løse dette? • «Barnets beste» er et viktig prinsipp i barnekonvensjonen. Kan det være tilfeller der man tror eller mener at barneekteskap kan være til barnets beste? Gi noen konkrete eksempler / forslag. <p>Det er viktig å understreke underveis i disse diskusjonene at vi prøver å forstå dilemmaene knyttet til valg som tas rundt barneekteskap, samt at vi må ha respekt for andres måte å leve på. Barneekteskap handler ikke om at foreldre ikke vil barna sine vel. De tror kanskje ikke at de gjør noe galt eller de ser ingen annen utvei. Men, menneskerettighetene gjelder for alle mennesker i hele verden, og for barn gjelder barnekonvensjonen i tillegg. Konsekvensene av barneekteskap er ofte svært alvorlige og det bryter med barnekonvensjonen og menneskerettighetene. Vi kan aldri akseptere tradisjoner som krenker de grunnleggende rettighetene til barn. Prinsippet om at ingen under 18 år, med eller uten tvang, skal inngå ekteskap, med alle forpliktelser og voksenoppgaver det innebærer, er ufravikelig.</p> <p>Oppgavene kan også være utgangspunkt for en skriftlig drøftingsoppgave.</p>		

	OPPGAVE	BESKRIVELSE	UTSTYR	TID
Konsekvenser	Rangering og analyse	<p>Start med idémyldring sammen med elevene. Hva er viktig for dem i deres liv? Skriv opp stikkordene på tavla.</p> <p>(Eksempelvis: mobil, internett, sosiale medier, jobb, utdanning, familie, venner, kjæreste, frihet, trygghet, sove lenge, god helse, fritidsaktiviteter, ferie etc.)</p> <p>Del elevene inn i små grupper og be dem rangere de sju viktigste tingene i sitt liv etter hva de synes er viktigst.</p> <p>Når rangeringen er klar, be elevene diskutere:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Hva ville du mistet av dette dersom du ble giftet bort som 13-åring i for eksempel Bangladesh? 2. Tror du det er forskjell på hva jenter og gutter ville mistet? Hvorfor/ hvorfor ikke? 3. Se på listen over artiklene i barnekonvensjonen (eksempelvis: https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/barnekonvensjonen-kortversjon-norsk/id87582/). <p>Hvilke av barns rettigheter brytes når man giftes bort som barn?</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Finnes det situasjoner der det er greit å bryte barns rettigheter? Hvorfor/hvorfor ikke? 5. De fleste jenter som giftes bort som barn, må slutte på skolen. Hvilke konsekvenser har det for hver enkelt jente at de ikke får fullføre skolegangen sin? Hvilke konsekvenser har det for samfunnet at så mange jenter ikke fullfører skolegangen sin? <p>Diskuter konklusjonene fra gruppene i plenum.</p>	Penn og papir / PC	20 min
Konsekvenser / Løsning	Interaktiv film	<p>Se filmen og ta valgene underveis individuelt.</p> <p>https://podium.gyldendal.no/salaby-dev/container123/tv-aksjonen-2021/8---10trinn</p>	Individuelle PCer	10 min
Løsning	Hvem har ansvaret?	<p>Se episode 4 av TV-serien STUCK (aldersgrense 15 år). https://www.aftenposten.no/video/i/5MqLE/stuck-ep-4-kidnappet-kidnapped</p> <p>Be elevene, i små grupper, diskutere og rangere hvem som har mest ansvar for at Mai måtte gifte seg. Skriv gjerne ut og bruk identitetskortene i vedlegg 2 under gruppearbeidet.</p> <p>Diskuter resultatene av gruppediskusjonen i plenum. Hva burde eller kunne de ulike partene ha gjort?</p>	Utstyr til filmvisning, identitetskort	20 min

	OPPGAVE	BESKRIVELSE	UTSTYR	TID
Løsning	Filmer med fokus på løsning	<p>Wedding Busters (inkludert om lovendringen i Norge i 2018) https://www.youtube.com/watch?v=Vh9xwfDayg0</p> <p>Se filmen om Tadala: https://blimed.no/media/1202/2021_tadalayt.mp4</p> <p>Se filmen om Radio Timveni: https://blimed.no/media/1201/2021_timveniyt.mp4</p>	Utstyr til filmvisning	6 min
Løsning	Avstemming	<p>Plasser fem ark med forslag til tiltak som kan bidra til å utrydde barneekteskap på gulvet eller på et stort bord. Forklar til eleven at de nå skal rangere tiltakene etter hvilke de mener er viktigst/best. De kan sette tre tusjmerker / legge tre twist på det beste, 2 på det nest beste, og 1 på det tredje beste.</p> <p>Diskuter så hvorfor elevene valgte som de gjorde og om de har forslag til andre viktige tiltak.</p> <p>Forslag til tiltak:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Myndighetene i alle land må innføre 18 års aldersgrense på ekteskap. 2. Det innføres bøter og fengselsstraff for foreldre som gifter bort barna sine. 3. Alle jenter i fattige familier får tilbud om gratis yrkesopplæring, slik at de kan få jobb og støtte familien økonomisk. 4. Alle barn får opplæring i rettighetene sine og om hvor de kan henvende seg for å få hjelp ved rettighetsbrudd som for eksempel barneekteskap. 5. Myndigheter og organisasjoner må jobbe for å endre holdninger i samfunnet. 	Fem A4 ark med ett tiltak for å stoppe barneekteskap på hvert ark. Tusjer, evt seks twist til hver elev	10 min
Tillegg	Kreativ oppgave	<p>I små grupper, vær kreative og lag for eksempel:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Din egen TikTok om barneekteskap. • En avisforside om barneekteskap. • Lag et radioinnslag til Radio Timveni. • En sketsj / dramatisering / dans med tema «Barn, ikke brud». • En sang eller et dikt om barneekteskap. <p>Se gjerne TikTok-filmen for inspirasjon: https://www.tiktok.com/@girlsquad_plan/video/6928661781107805445?is_copy_url=1&is_from_webapp=v1</p> <p>Legg ut bilde / video av produktet og tagg med #barneekteskap #nrktvaksjonen #plannorge</p>	Avhengig av oppgave	45 min

VEDLEGG 1: UTDYPING AV PÅSTANDER

Barneekteskap er greit der det er lang tradisjon for det

Det er alltid viktig å ha respekt for andres måte å leve på. Hvis vi vil at andre skal akseptere vår måte å leve på, så er det like viktig at vi godtar deres skikker, tradisjoner og levesett. Det går likevel en grense dersom menneskerettigheter blir brutt. Barneekteskap bryter med barnekonvensjonen og menneskerettighetene, og konsekvensene for den som rammes er ofte svært alvorlige. Vi kan aldri akseptere tradisjoner som krenker de grunnleggende rettighetene til barn.

Det er foreldrenes ansvar når et barn blir giftet bort

Barns oppvekst er først og fremst foreldrenes ansvar. De fleste foreldre ønsker det beste for barna sine, og barneekteskap handler ikke om at foreldre ikke vil barna sine vel. De tror kanskje ikke at de gjør noe galt, eller de ser ingen annen utvei, for eksempel på grunn av familiens økonomi eller dersom jenta og familiens ære står i fare. Det er derfor viktig at hele samfunnet rundt bidrar til å stoppe barneekteskap. Det kan være vanskelig å bryte med kultur, normer, holdninger og lange tradisjoner i et samfunn. I mange land er det ikke ulovlig med barneekteskap. Det kan også være mangel på systemer for å hjelpe familier som er i risikogruppen. Derfor har ledere i landet også et stort ansvar. Barneekteskap kan ikke bare stoppes av foreldre. Det er viktig at lovverk og systemer er på plass, og at alle i samfunnet har kunnskap og holdninger som sikrer at barns rettigheter respekteres og ivaretas.

Jenter som vil gifte seg må få lov til det – uansett alder

Det hender at unge jenter og gutter under 18 år ønsker å gifte seg av egen fri vilje. I noen tilfeller kan det godt hende at et slik ekteskap vil gi et lykkelig liv. Samtidig definerer FN alle under 18 år som barn, og de fleste land har også satt 18 år som grense for når man blir myndig. Barneekteskap er ethvert ekteskap (formelt eller uformelt) hvor en av eller begge ektefellene er under 18 år. Denne definisjonen legger til grunn at barn, i kraft av å være barn, ikke kan gi et gyldig samtykke til ekteskap. Prinsippet om at ingen under 18 år, med eller uten tvang, skal inngå ekteskap, med alle forpliktelser og voksenoppgaver det innebærer, er ufravikelig.

Fattigdom er årsaken til barneekteskap

Årsakene til barneekteskap varierer fra land til land og fra familie til familie, men er ofte en konsekvens og kombinasjon av blant annet fattigdom, at jenter ikke tillegges lik verdi som gutter, og at jenter ikke får bestemme over egen kropp (med tanke på seksuell og reproduktiv

helse og rettigheter). Det er også en utfordring at det i mange land, hvor skadelige skikker og tradisjoner som barneekteskap eksisterer, ikke finnes lovverk som forbyr det. Eller at lovverket er svakt, det ikke er kjent, eller ikke blir håndhevet og dermed ikke beskytter jenter. Selv om fattigdom er en viktig årsak, finnes det også rike familier som gifter bort barna før de er 18 år. Og i noen land kan det være andre drivere som virker sterkere enn fattigdom.

Konsekvensen av barneekteskap er størst for den enkelte jenta

Følgene av barneekteskap er ofte brutale for jenta som blir giftet bort. De fleste må slutte på skolen og mister muligheten til å få seg en jobb med stabil inntekt, og risikerer derfor å ende opp i fattigdom.

Jenter som blir gift blir ofte gravide. Det betyr at de føder barn mens de selv er barn. Graviditet og fødselskomplikasjoner er blant de vanligste årsakene til dødsfall blant jenter i alderen 15-19 år i lav- og mellominntektsland, fordi kroppen ikke er klar for det. Jenter som gifter seg før de er 15 år har 50 prosent større risiko for å bli utsatt for fysisk eller seksuell vold fra partner.

Etter barneekteskap blir jenta ofte også tvunget til å flytte vekk fra landsbyen og familien sin. Den nye hverdagen og mangelen på frihet til å leve som de gjorde før, påvirker jenters mentale og fysiske helse, og depresjon og selvmordstanker er vanlig.

Samtidig har barneekteskap også store samfunnsmessige konsekvenser. Får jenter muligheten til å gå på skole, bestemme over sin egen kropp og bli lyttet til i samfunnet, vil det føre til mindre fattigdom, mindre vold og mer rettferdighet i verden. At jenter får fullføre skolegangen sin og komme ut i arbeid, gir gevinst for eksempel både på det personlige og samfunnsmessige plan. Faktisk er utdanning det nærmeste vi kommer en vaksine mot barneekteskap. Dess lengre en jente går på skolen, dess mindre risiko for at hun gifter bort. Dessuten, for hvert ekstra år en jente får gå på ungdomskolen, øker inntektene hennes med 10-20 prosent senere i livet. Dersom kvinner hadde deltatt på lik linje med menn i arbeidsmarkedet, ville verdens BNP økt med 26% årlig. Det tilsvarer like mye som USAs og Kinas økonomi til sammen.

VEDLEGG 2: IDENTITETSKORT

Mai (15)

Ble kidnappet og holdt til fange i tre dager. Ønsket å rømme, men prøvde ikke.

Mannen til Mai

Kidnappet Mai mot hennes vilje. Mener at jenter ikke skal kunne velge ektemann.

Foreldrene til Mai

Ble svært bekymret når Mai var forsvunnet, men antok at hun var blitt kidnappet for å gifte seg.

Foreldrene til mannen til Mai

Visste om kidnappingen. Har oppdratt sønnen etter landsbyens tradisjoner.

Resten av landsbyen

I følge Hmong-folket har ikke jenter noe å si når det kommer til giftermål. Mannen har rett til å velge. Brudekidnapping er helt vanlig.

Myndighetene i Vietnam

Vietnamesisk lov sier at jenter må være over 18 år før de gifter seg, og at gutter må være over 20 år. Begge parter må frivillig gi sitt samtykke. Likevel blir 11% av jentene i Vietnam giftet bort før de fyller 18 år. Praksisen med brudekidnapping blant Hmong-folket er velkjent.

FN

Vedtok i 2016 Bærekraftsmålene som skal oppfylles innen 2030. Ett av delmålene sier at skadelige praksiser som barneekteskap skal utryddes.

24. OKTOBER 2021

PLAN
INTERNATIONAL

TV-AKSJONEN NRK